

Enquête Kunst in de openbare ruimte

Er is gekozen voor een online-enquête voor het verzamelen van de gewenste gegevens. Doel van de enquête was om inzicht te krijgen in omvang en samenstelling van gemeentelijke collecties kunst in de openbare ruimte in Nederland. Ook stond de vraag centraal wat men in de praktijk als belangrijkste problemen ervaart.

In overleg met de Stichting Kunst in de Openbare Ruimte (SKOR) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werden 30 gemeenten geselecteerd, klein, middel en groot en verspreid over het land.

De geselecteerde gemeenten werden per mail uitgenodigd voor deelname, in de mail was een directe link naar het online-enquêteformulier. De respons was 55%.

Bevindingen Project Kunst in de Openbare Ruimte

Waar voor beheer en behoud van museaal, onroerend en archeologisch erfgoed nationaal of internationaal erkende procedures bestaan, is dit voor kunst in de openbare ruimte niet of nauwelijks het geval. En dit terwijl voor dit deel van het erfgoed beheer en behoud net zo zeer noodzakelijk zijn. Zonder vastgelegde procedures is dat lastig en is iedere beheerder genoodzaakt zelf het wiel uit te vinden.

Opleiding, achtergrond en ervaring van de beheerder van kunst in de openbare ruimte verschilt enorm per gemeente. De meeste beheerders hebben geen opleiding op het gebied van beheer en behoud van erfgoed. Sommige beheerders hebben veel ervaring, andere niet. Deze verschillen hebben effect op de kwaliteit van het beheer en behoud, temeer omdat daarvoor nauwelijks protocollen bestaan. Rolverdeling en verantwoordelijkheden van betrokkenen zijn vaak onvoldoende vastgelegd. Wanneer welke specialist moet worden ingeschakeld en hoe die te vinden is ook een lastig punt.

Vaak is er sprake van een ad hoc- aanpak van problemen (in veel gevallen wordt daarbij ook te lang gewacht), die meestal slechts symptoombestrijding is. Oorzaken worden niet of onvoldoende onderzocht en aangepakt.

Planmatige aanpak van collecties kunst in de openbare ruimte is in opkomst, maar meestal voor verbetering vatbaar. Goede uitgewerkte collectieplannen zijn (voor zover wij hebben kunnen nagaan) nog zeldzaam. Een hieraan gekoppelde waardering van de collectie komt vermoedelijk ook niet veel voor. Hier valt veel winst te behalen. De stad Rotterdam is op een interessante manier naar de collectie en de 'beheerbaarheid' aan het kijken.

Bij problemen met individuele kunstwerken of collecties blijkt steeds opnieuw dat er meerdere problemen of schadefactoren naast elkaar een rol spelen. Het is daarom zinvol dit in kaart te brengen door middel van een risicoanalyse. Hiermee kunnen schadefactoren worden ingeperkt.

Documentatie is vaak te gebrekkig. Het ontbreekt meestal aan gegevens over constructie, bevestigingen, exacte materialen en kleurnummers. Ook gegevens over eerdere behandelingen, onderhoud en daarbij gebruikte materialen (factsheets) ontbreken of zijn onvolledig. (oude) Foto's en constructietekeningen zijn eveneens zeldzaam. Een betere documentatie van deze gegevens kan (zonder veel extra kosten) zeer veel winst opleveren voor toekomstig beheer en behoud.

Waar structureel onderhoud plaats vindt, gaat dit zelden gepaard met vooronderzoek en tests. Vaak worden 'standaardrecepten' steeds opnieuw uitgevoerd, zonder dat wordt vastgesteld of deze effectief en of deze wel steeds opnieuw noodzakelijk zijn. Verkeerde behandelingen of producten kunnen grote schade aanbrengen. Dat geldt bijvoorbeeld voor coatings, maar ook voor reinigingsmethodes. Het uitvoeren van behandelingen onder verkeerde omstandigheden

(bijvoorbeeld in de verkeerde tijd van het jaar) kan eveneens onnodige schade tot gevolg hebben. Kortom: beter goed kijken dan slecht doen. En *niets doen is ook een optie*. Een *accentverschuiving van structureel onderhoud naar structureel monitoren* is een van de belangrijkste aandachtspunten.

Context en omgeving zijn een belangrijk aspect, maar krijgen doorgaans weinig aandacht. Door hier expliciet en structureel aandacht aan te besteden, kan veel verbeterd worden.

Kunst in de openbare ruimte is er voor het publiek. Het informeren en betrekken van dit publiek, ook bij beheer en behoud, is zeer zinvol.

De resultaten

De online-enquête leverde de volgende gegevens op:

Omvang collectie gemeenten:

Gemiddeld 158 kunstwerken per gemeente (varierend tussen 34 en 600)

Materiaalsoorten:

1. metaal = 47%
2. steen en steenachtige materialen kunstwerken = 22%
3. samengestelde materialen = 13%
4. glas en keramiek = 6%
5. kunststof = 4%
6. andere materialen = 3%
7. hout = 3%
8. verf = 2%

Grootste schadevormen

1. Vandalisme 26%
2. Begroeiing/biologische schade 24%
3. Problemen met de omgeving 20%
4. Klimaatgerelateerde schade (verwerking/corrosie) 17%
5. Onopzettelijke aantasting 11%
6. Overig (diefstal) 2%

Documentatie

Documentatiesysteem van zowel kunsthistorische als onderhoudsgegevens 74%

Alleen kunsthistorische gegevens 13%

Geen documentatiesysteem 13%

Budget onderhoud

Voldoende budget 67%

Onvoldoende budget 33%

Onderhoud

Eigen beheer 47%

Uitbesteed aan externe partij 33%

Deels eigen beheer en deels uitbesteed 13%

Niet structureel geregeld 7%

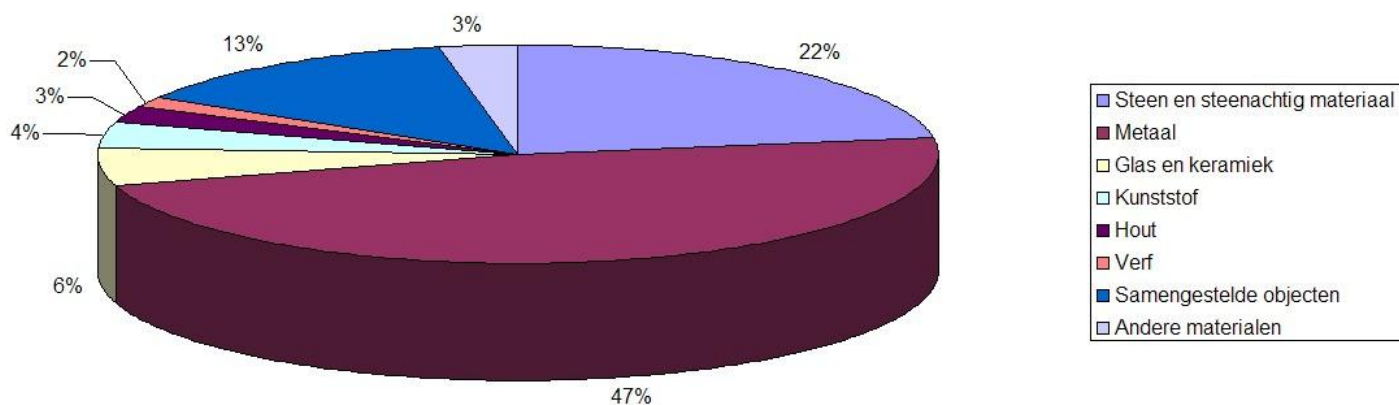
Conclusie

De omvang van een gemiddelde gemeentelijke collectie kunst in de openbare ruimte is aanzienlijk, 158 kunstwerken. De samenstelling naar materialen is zeer divers. Beheer en behoud en ook de documentatie daarvan vergt daarom de nodige organisatie en kennis. De

beheerders bleken vrij goed in staat om aan te geven waar volgens hun de grootste problemen liggen en ook het budget voor onderhoud blijkt geen probleem te zijn.

Om de conclusies van de enquête in de praktijk te toetsen zijn er 3 casestudies gekozen.

**Enquête Kunst in de openbare ruimte
Verdeling materialen**

Meest voorkomende schades

